

КУЛЬТУРОЛОГІЯ

УДК 008:7

ПОЛІТИКА КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ МОВОЮ МИСТЕЦТВА ТА КУЛЬТУРИ: УКРАЇНСЬКА ДІАСПОРА У СУЧАСНІЙ ІСПАНІЇ

Гродська Е.Б.

Одеський національний політехнічний університет

У статті на прикладі сучасної Іспанії продемонстровано, що культурна дипломатія дає можливість донести до закордонної аудиторії важливі питання щодо рідної культури на мові мистецтва та культури. Українці, які проживають закордоном, давно зрозуміли дієвість культурної дипломатії. Це справжня, хоч і любительська мережа культурної дипломатії нашої країни. Кожного дня українські закордонні громадські організації самовіддано працюють над промоцією України. Усі культурні ініціативи приносять велику користь для захисту інтересів України та для формування її позитивного іміджу.

Ключові слова: культурна дипломатія, українська діаспора, інформаційна політика, культурно-мистецькі заходи, міжкультурна комунікація, міжнародний імідж.

Постановка проблеми. Сьогодні неможливо уявити розвиток дипломатичних контактів між державами без культурної складової. Культурні зв'язки стали невід'ємною частиною дипломатичної діяльності практично будь-якої країни. Тренд культурної дипломатії вже давно застосовують провідні світові актори міжнародних відносин для просування своїх інтересів, говорячи про «м'яку силу» («*soft power*») [6]. Культурна дипломатія дає можливість довести до закордонної аудиторії важливі питання країни щодо рідної культури на мові мистецтва та культури і як один із засобів зовнішньополітичного комунікативного обміну активно використовується країнами світу для покращення власного іміджу та конкурентоспроможності; досягнення основоположних цілей зовнішньої політики держави; реалізації державної культурної політики, популяризації власної культури, посилення культурної присутності у світі. Головним принципом культурної дипломатії є готовність до міжкультурних комунікацій та міжкультурного діалогу, толерантність та відкритість до інших культур. Вона сприяє створенню атмосфери міжнародної довіри, підтримки, діалогу та взаєморозуміння.

Для України на сучасному етапі, культурна дипломатія може стати «рятувальним колом» в інформаційній війні з Росією. Слабкість нашої державної інформаційної політики не дає можливості гідно протистояти інформаційним атакам країни-агресора, натомість культурна дипломатія спроможна показати справжню ідентичність та прагнення української нації. Вона нівелює значну частину різних маніпулятивних атак, доносячи безпосередньо до іноземців правдиву інформацію у доступному для сприйняття форматі.

Аналіз вказаної проблематики потребує застосування полідисциплінарних підходів, використання дослідницького інструментарію культурології, теорії комунікації, економічної теорії, політичної психології, менеджменту, теорії міжнародних стосунків. У провідних західних країнах культурна дипломатія є об'єктом активних теоретичних досліджень (так, у Берліні функці-

онує Інститут культурної дипломатії (Institute for Cultural Diplomacy) і ефективною дипломатичною практикою (у Державному департаменті США функціонує Консультативний комітет з культурної дипломатії).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Якщо кинути ретроспективний погляд на публікації останнього часу, то неважко встановити той факт, що вагомий внесок у вивчення даної теми зробили відомі науковці С. Здіорук [2], Дж. Най [6], К. Лихогляд [5] і багато інших. Перелічені автори в своїх роботах торкаються найрізноманітніших аспектів феномена культурної дипломатії.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Втім, аналіз культурної дипломатії як чинника та невикористаного ресурсу розвитку міжнародних стосунків є новим напрямком вітчизняних досліджень, що актуалізує обрану тематику. Особливої ваги набувають питання інноваційної функції культури, проблеми розвитку вітчизняних креативних індустрій у руслі європейської культурної політики, їхній вплив на вирішення проблеми зайнятості, соціальний та економічний ефект культурної дипломатії.

Мета статті. Головною метою даного дослідження є аналіз феномена культурної дипломатії, що її втілює українська діаспора у Іспанії. Саме вона орієнтована на сприяння і промоцію української мови, мистецтва та культурної спадщини через проведення культурних і мистецьких заходів, пропагандистську роботу культурних інституцій.

Ми спробували продемонструвати, що культурна дипломатія є одним із проявів інноваційних зрушень у галузі культури з огляду на ті перспективи, які вона відкриває для зміцнення міжнародного іміджу України в її нових реаліях.

Нашим завданням було показати, що метою культурної дипломатії держави є вплив на політичну та економічну еліту інших держав та транснаціональних акторів задля пояснення та просування своїх культурних ідеалів та системи цінностей («культурна дипломатія показує душу нації» [10]) і забезпечення тим самим підтримки міжнародною

спільнотою власних національних економічних і політичних цілей та національної безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Терміни «культурна дипломатія», «зовнішня культура на політику» увійшли в науковий обіг порівняно нещодавно, приблизно на рубежі 80-90-х рр. минулого століття, коли з ініціативи Ради Європи деякі держави, що входять до її складу, стали готувати доповіді про власну культурну політику. Культурну дипломатію визначають як тип громадської дипломатії, що включає «обмін ідеями, цінностями, традиціями та іншими аспектами культури або ідентичності» [12].

У Стратегії розвитку Європи «Європа-2020» культура визнається джерелом економічного зростання та подолання безробіття [11]. У World Cities Culture Report 2012 зазначено, що можливості культури та економічні успіхи держав є взаємопов'язаними, багата культура стає джерелом економічного успіху [13]. Це підтверджує досвід провідних країн світу. Окремі європейські країни від експорту культурного продукту отримують до 30% державного бюджету, у США культурна індустрія є третьою за прибутковістю [5].

Наша держава має не тільки осмислити європейський досвід, але й запозичити найбільш ефективні моделі задля посилення своєї культурної присутності в Європі та світі.

Від ефективності окресленої політики залежить вирішення таких питань, як налагодження багатовекторної плідної співпраці з іноземними партнерами й реалізація на регулярній основі різноманітних копродукційних проектів, підвищення конкурентоспроможності національного культурного продукту та багато інших опцій, покликаних формувати на світовому ринку самий бренд «Україна» [8].

Значних зусиль до цього докладаються члени мережі *Global Ukrainians*. Адже ключовими факторами успішного просування інтересів України у світі є синергія спільних дій, копродукція, спільні проекти які допоможуть покращити імідж України та її місце в світовій політичній ієрархії. Важливий стратегічний фактор – це вдале поєднання народної бізнес-дипломатії та культурної дипломатії. Саме над цими питаннями працював III Форум *Global Ukrainians* 15-16-го липня 2016 року у Києві.

Культурна дипломатія у практичному вимірі передбачає встановлення більш змістовних і динамічних міжнародних зв'язків, ніж дипломатія традиційна. Підґрунтям для створення українських інституцій в Європі є вже напрацьовані зв'язки між приватними учасниками культурного процесу, діяльність осередків української діаспори, робота культурно-інформаційних центрів у складі дипломатичних установ закордоном.

Різноманіття культурних ініціатив вражає – дні культури, покази фільмів, спектаклі, виставки, конференції, презентації книг, дитячі виступи, різні фестивалі, тощо. Велика кількість ініціатив впроваджується в сфері кіно, адже кінематограф є чи не найяскравішим інструментом культурної дипломатії. Показами відповідного кіно, активісти привертають пряму увагу до українських проблем, наприклад, до проблеми незаконно ув'язнених українців в Росії (показуючи кіно про Олександра Сенцова у Гонкон-

гу, збираючи підписи на їх підтримку під час фестивалю «*Cinema Italia Oggi 2016*» у Варшаві, показуючи фільм «*Звільніть Олега Сенцова*» у Берліні). Організуються цілі тури українських стрічок – дні українського кіно (в Брюсселі, Лондоні, Будапешті, Берліні) та турне «*Побачити Україну: Docudays UA мандрує світом*» (Франція, Греція, Німеччина, Італія, Іспанія) [1].

Українці, які проживають закордоном, давно зрозуміли дієвість народної культурної дипломатії. Значним і часто недооціненим є внесок в просування України з боку робочих мігрантів, які об'єднуються закордоном в союзи, створюють центри культури і видають періодичні видання. Це справжня, хоч і любительська мережа культурної дипломатії нашої країни.

Говорячи про промоцію України закордоном та про культурну дипломатію не можливо не згадати про українську діаспору в Королівстві Іспанія. «Тут є дуже важливий актив України – українська діаспора в Іспанії. Вона досягає 100 тисяч чоловік, і вона дуже згуртована, у неї позитивний імідж, це дуже шановна громада, хоча їм доводиться працювати над тим, як її сприймають. Я вважаю українську діаспору впливовим активом українського міністерства закордонних справ або української влади в цілому, за допомогою якого можна поліпшити імідж країни в Іспанії» – підкреслює Ніколас де Педро, експерт Центру міжнародних відносин, CIDOB, Барселона [7].

Цікавою ініціативою є великий Іспано-український центр, відкритий у Мадриді, майже в центрі міста. Принципом діяльності установи є налагодження взаємного пізнання і комунікації між місцевим населенням та іммігрантами. Тут можна отримати правову допомогу, записатися на курси іспанської, української, російської та французької мови, отримати допомогу в пошуку житла і роботи, а також взяти участь в різних культурних заходах.

Також привертають велику увагу зі сторони іноземних громадян фестивалі та концерти, які проводять закордонні українці. Так, з 2 по 4 вересня 2016 року в містах Ллорет е Мар та Барселоні з нагоди Дня Незалежності України проходив II Міжнародний фестиваль української культури «*UcrainaFest*». Головною метою свята були: популяризація української народної, сучасної та фольклорної творчості, взаємозбагачення культурних традицій, обмін досвідом творчої діяльності композиторів, поетів, хореографів, музичних керівників, продюсерів, фотографів, дизайнерів національного одягу, народних митців, кулінарів та поварів української національної кухні. А також розширення культурних, туристичних, інформаційних та ділових зв'язків через засоби творчого спілкування між державами Україна та Іспанія.

Варто згадати також такі унікальні проекти як веб-портал «Іван Франко для іспанського світу», який запустило Українське товариство Університету Валенсії до роковин Великого Каменяра. Про це йдеться в прес-релізі студентського товариства Університету Валенсії «*Acció UV – Ucraina*». Організатори зазначили, що сайт націлений на іспаномовного користувача та може бути корисним українцям у іспаномовних осередках та діаспорі [3].

А є й більш системні ініціативи, які одразу включають кілька напрямків, що забезпечують більш широку комунікацію з закордонним населенням. Зокрема, це річні загальні наради Світового конгресу українців (СКУ), насичені багатьма заходами, що так чи інакше пов'язувалися з підтримкою українського народу в боротьбі за його суверенітет і національну цілісність. У своїй промові президент СКУ Євген Чолій висвітлив основну діяльність очолюваної ним організації упродовж минулого року, акцентуючи увагу на підтримці України. Під час робочих засідань розглядалися насущні питання протидії російській дезінформації та поширення достовірної інформації про Україну, захисту людських і громадянських прав українців, координація та посилення міжнародних зусиль на підтримку України.

Наочною ілюстрацією того, як наші митці руйнують стереотипи про Україну, стала низка культурно-мистецьких заходів, проведених за сприяння Посольства України в Королівстві Іспанія. Приміром, у найбільшому університеті Іспанії – Комплутенсе відбулося відкриття фотовиставки іспанського фотографа І. Санчеса «Слава Україні! Героям Слава!», присвяченої подіям лютого 2014 року на Майдані в Києві. Виставку було організовано за сприяння Генерального архіву регіону Мурсія, української асоціації «Українці регіону Мурсія», Посольства України в Іспанії та адміністрації факультету філології університету Комплутенсе. Спробу розкрити якомога ширшому колу людей правдиву, не викривлену російською пропагандою інформацію про ситуацію в Україні, здійснили організатори мистецької акції – виставки-благодійного аукціону «Rezo por Ucrania» («Молюся за Україну») робіт українських художників та фотомитців, що відкрилася у Центрі авангардного мистецтва «Ла Неомудехар» (Мадрид). В експозиції було представлено понад три десятки робіт від митців з усієї України, серед них – живопис, графіка, скульптура (в тому числі кераміка), живопис на склі тощо. У категорії відеоарту продемонстровано короткометражні фільми студії BABYLON'13.

19 листопада 2015 р. Україна приєдналася до проекту «Креативна Європа», що розрахований на 2014–2020 рр. Проект із бюджетом 1,46 млрд. євро спрямований на підтримку європейського культурного сектору як пріоритетного для соціально-економічного розвитку Європи [9]. Це надає нових імпульсів розвитку культурної дипломатії України, що може спиратися на досвід та фінансову підтримку ЄС.

Престиж держави та її міжнародний статус великою мірою залежать від того, як працює її культурна дипломатія та як функціонують установи, що її представляють. Особливо це важли-

во в період, коли проти України ведеться вкрай агресивна гібридна війна, вагомою складовою якої є інформаційні й дипломатичні чинники.

Тому дуже важливим є створення у рамках інформаційної кампанії Ukraine. All about U сучасного і потужного інформаційного порталу про Україну, який міститиме всебічну інформацію про нашу країну, її історію та культуру, політичний устрій, економіку та інвестиційні можливості, здобутки та потенціал, а також туристичні ресурси.

Сучасне мистецтво – потужний механізм просування іміджу України у світі. Важливо, щоб інформація про мистецькі події в Україні регулярно і оперативним чином доносилися до спеціалізованих міжнародних видань та арт-критиків. Українське сучасне мистецтво має стати частиною культурної дипломатії України та важливою складовою національної брендингової стратегії [4].

Висновки з даного дослідження і перспективи. В результаті проведеного дослідження можна прийти до висновків, що культурна дипломатія – особлива сфера дипломатичної діяльності, орієнтована на сприяння і промоцію української мови, мистецтва та культурної спадщини через проведення культурних і мистецьких заходів, пропагандистську роботу культурних інституцій за кордоном.

Кожного дня українські закордонні громадські організації самовіддано працюють над промоцією України, не чекаючи нагороди від держави за свої заслуги. Та все ж, вони вміють не просто зорганізувати свою діяльність, але й заохотити одне одного до ще більш інтенсивної діяльності, запроваджуючи власні цікаві відзнаки.

Безсумнівно, усі культурні ініціативи приносять велику користь для промоції та захисту інтересів України, та для формування її позитивного іміджу. Проте необхідним є системний підхід до культурної дипломатії, формування чіткої інституційної структури, яка б забезпечила синергію зусиль, комплексність та, як наслідок, більшу результативність інструментів культурної дипломатії.

В контексті розгляду закордонного досвіду варто підсумувати, що в Україні уже є створені початки для синергії зусиль різних українських культурних ініціатив у світі. Організація Global Ukraine створює сприятливі умови для розвитку української глобальної комунікаційної платформи з українськими активними лідерами-експатами які проживають у понад 70-ти країнах світу.

У підсумку, можна зазначити, що політика культурної дипломатії є одним із проявів інноваційних зрушень у галузі культури з огляду на ті перспективи, які вона відкриває для зміцнення міжнародного іміджу України в її нових реаліях.

Список літератури:

1. Global Ukrainians в пошуках нової моделі української народної культурної дипломатії · Global Ukraine News. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://global-ukraine-news.org/ru/2016/06/22/global-ukrainians-v-poshukah-novoyi-modeli-ukrayinskoji-narodnoyi-kulturnoyi-dyplomatiyi/>
2. Здіорук С. Культурно-цивілізаційний простір Європи і Україна: особливості становлення та сучасні тенденції розвитку / С. Здіорук // – К.: Університет «Україна», 2010. – 405 с.
3. Іван Франко для іспанського світу. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ivanfranko.es>
4. Інформаційний портал України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://brandukraine.org/e/>
5. Лихогляд К. Культура як індустрія / К. Лихогляд // День. – 2012. – № 37. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/taym-aut/kultura-yak-industriya>

6. Най Дж. Soft power, или «мягкая сила» государства // Восток: альм. 2006. № 5(41). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.situation.ru/app/j_art_1165.htm (дата обращения 07.07.2011).
7. Нужно очень много делать, чтобы подать в Испании настоящий имидж Украины. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://day.kyiv.ua/ru/article/den-planety/nuzhno-ochen-mnogo-delat-chtoby-podat-v-ispanii-nastoyashchiy-imidzh-ukrainy>
8. Оптимізація посилення культурної присутності України в Європі. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.niss.gov.ua/articles/1522/>
9. Creative Europe. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/opportunities/index_en.htm; http://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/opportunities/documents/agreement-ukraine_en.pdf
10. Cultural Diplomacy The Linchpin of Public Diplomacy Report of the Advisory Committee on Cultural Diplomacy U.S. Department of State September 2005 – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.state.gov/documents/organization/54374.pdf>
11. EUROPE 2020: A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://eunec.vlor.be/detail_bestanden/doc014%20Europe%202020.pdf
12. What is Cultural Diplomacy? What is Soft Power? Institute for Cultural Diplomacy. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.culturaldiplomacy.org/index.php?en_culturaldiplomacy
13. World Cities Culture Report 2012. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.iau-idf.fr/fileadmin/NewEtudes/Etude_1030/WorldCitiesCultureReport2012.pdf

Гродская Э.Б.

Одесский национальный политехнический университет

ПОЛИТИКА КУЛЬТУРНОЙ ДИПЛОМАТИИ ЯЗЫКОМ ИСКУССТВА И КУЛЬТУРЫ: УКРАИНСКАЯ ДИАСПОРА В СОВРЕМЕННОЙ ИСПАНИИ

Аннотация

В статье на примере современной Испании продемонстрировано, что культурная дипломатия дает возможность донести до зарубежной аудитории важные вопросы родной культуры на языке искусства и культуры. Украинцы, проживающие за рубежом, давно поняли действенность культурной дипломатии. Это настоящая, хоть и любительская сеть культурной дипломатии нашей страны. Каждый день украинские зарубежные общественные организации самоотверженно работают над продвижением имиджа Украины. Все культурные инициативы приносят большую пользу для защиты интересов Украины и для формирования ее положительного имиджа.

Ключевые слова: культурная дипломатия, украинская диаспора, информационная политика, культурно-художественные мероприятия, межкультурная коммуникация, международный имидж.

Grodka E.B.

Odessa National Polytechnic University

POLICY OF CULTURAL DIPLOMACY IN THE CONTEXT OF GLOBAL CHANGES: UKRAINIAN DIASPORA IN MODERN SPAIN

Summary

The article represents on the example of modern Spain that cultural diplomacy makes it possible to convey to foreign audiences the important issues of the country in terms of art and culture. Ukrainians living abroad have long realized the effectiveness of cultural diplomacy. It is true, though amateur network of cultural diplomacy of our country. Every day Ukrainian foreign public organizations selflessly work to promote the image of Ukraine. All the cultural initiatives have a great benefit to protect the interests of Ukraine, and for the formation of its positive image.

Keywords: cultural diplomacy, Ukrainian diaspora, information policy, cultural and artistic events, intercultural communication, international image.